

Recenzie

DOMBI, Alice – DOMBI, Mária (eds.): Fejezetek a szociálpedagógia köréből – Kapitoly z oblasti sociálnej pedagogiky

Szeged: JGYP Kar, Szegedi Tudományegyetem, 2013, 216 s. ISBN 978-615-5106-12-5

Podstatou sociálnopedagogickej práce je prevencia, kompenzácia nedostatkov spoločnosti a možná korekcia, ktoré sociálny pedagóg realizuje v spolupráci s rôznymi výchovnými činiteľmi a v rôznych prostrediach edukácie (výchovno-vzdelávacie, špeciálno-výchovné, preventívne zariadenia, zariadenia náhradnej rodinnej výchovy, zdravotnícke zariadenia...). Autori posudzovaného zborníka vychádzajú z tézy, že sociálny pedagóg rieši sociálne kontakty, sociálne problémy detí a mládeže v spolupráci s osobami, skupinami, pričom vo svojej práci analyzuje a skúma zákonitosti fungovania spoločnosti, spoločenské nerovnosti, problémové situácie, rizikové činitele atď.

Z tohto dôvodu pokladáme predmetnú publikáciu, zostavenú pedagógmi pôsobiacimi na Pedagogickej fakulte Univerzity v Szegede, za aktuálnu a vnímame ju ako významný príspevok k hľadaniu odpovedí na rôzne problémy sociálnej pedagogiky. Jednotlivé kapitoly zborníka predstavujú výber parciálnych otázok z oblasti sociálnej pedagogiky, ktorým autori zborníka pripisujú dôležitosť z hľadiska každodennej praxe sociálneho pedagóga.

V úvode zborníka sú rozpracované otázky vzájomného vzťahu školskej politiky a výchovy v zrkadle nových výziev.

Podnety k pedagogickému uvažovaniu poskytuje príspevok, v ktorom autor uvažuje o príčinách spoločenskej degradácie výchovy, o zodpovednosti za výchovu detí a mládeže. Analyzuje nežiaduce vplyvy politiky a ideológie na výchovu a vzdelávanie, pričom kriticky hodnotí ich zásahy do autonómie pedagógov. Podľa autora za súčasný stav výchovy nesie zodpovednosť nielen spoločenské (politické, ekonomické, kultúrne) prostredie, ale aj samotná pedagogika (napr. terminologické nejasnosti, socializácia verus výchova).

Autonómiu pedagógov a ich slobodu v metodologickej oblasti v zrkadle legislatívnych zmien analyzuje ďalší príspevok, v ktorom sa autor zamýšľa nakoľko sa môže realizovať sloboda výberu školy, resp. sloboda vyučovania (výber obsahu, učebníc, metód). Definuje tématovné pojmy (autonómia pedagóga, metodická a vyučovacia sloboda, vyučovacie metódy a stratégie) a v súvislosti s nastolenou témou autonómie pedagógov poukazuje na premenu učiteľovej role (už nie vedecký model učiteľa, ale kreatívny, rast významu komunikačných technológií v jeho práci...). Pomerne veľký priestor venuje právam a povinnostiam rodičov, slobodnému výberu školy, bezplatnosti vzdelávania a autonómie školy vo vzťahu k školskej legislatívne.

Tradičné úlohy, ako aj nové výzvy sociálnej pedagogiky analyzuje ďalší príspevok zborníka, v ktorom autori načrtli korene, vývin sociálnej pedagogiky, názory významných teoretikov svetovej i domácej (maďarskej) proveniencie, následne výzvy sociálnej pedagogiky a z nich vyplývajúce budúce úlohy.

Súčasťou zborníka je aj téma sociálnopedagogických kompetencií, ktoré sú rozpracované z viacerých aspektov – z aspektu pedagogickej profesie, z aspektu výchovných činiteľov.

V súvislosti s pedagogickou profesiou autorka analyzuje vzor pedagóga ako prostriedok rozvoja pedagogických kompetencií, pramene vzorov, vzory ako nositele hodnôt. Teoretické tézy sú vhodne doplnené empirickými zisteniami, v ktorých je práca pedagóga analyzovaná v štyroch dimenziách: interakcia pedagóg – žiak, role pedagóga, organizácia a riadenie jeho práce, pedagogické kompetencie.

V súvislosti s rozvojom sociálnych kompetencií autor rozoberá vplyv výchovných činiteľov na ich rozvoj. Venuje sa edukačnému (sociokultúrnemu) prostrediu z hľadiska jeho významu a štruktúry, pričom podrobnejšie sa venuje výchovno-formatívnemu vplyvu rodinného prostredia a jeho spolupráci s inými výchovnými zariadeniami.

Z hľadiska praxe sú podnetné príspevky o osobitných úlohách sociálneho pedagóga v oblasti výchovnej spolupráce, jednak z aspektu integratívnej pedagogiky, ako aj z aspektu kooperácie s rodinou.

Vychádzajúc zo skutočnosti, že sociálny pedagóg sa podieľa na integrácii detí so špecifickými výchovno-vzdelávacími potrebami, autorka príspevku prezentuje rôzne chápania, možnosti, úrovne integrácie, integratívne snahy v Európe, ako aj v Maďarsku a na záver úlohy sociálneho pedagóga v procese integrácie detí.

Na pomáhajúcu, resp. facilitátorskú funkciu sociálneho pedagóga vo vzťahu k rodine upriamuje pozornosť ďalší príspevok, v ktorom autorka načrtla tie situácie rodinného života (napr. socializačné ťažkosti detí, poruchy správania), v ktorých môže byť sociálny pedagóg nápomocný rodičom, pričom vyzdvihuje jeho kooperáciu s ďalšími odborníkmi pri pomoci rodičom, resp. rodine.

Z aspektu systémového prístupu, t. j. dynamicky sa vyvíjajúceho sa systému je riešená problematika rodiny vo vzťahu k psychosomatickým problémom, resp. k psychosomatickým rodinám. Autorka na príklade otvoreného systémového modelu rodiny podľa Minuchina ilustruje vzájomné pôsobenie rôznych komponentov, podieľajúcich sa na vzniku psychosomatickej choroby, pričom poukazuje na fakt, že na pochopenie životnej situácie človeka, jeho emocionálneho i kognitívneho sveta je potrebné vnímať ho ako súčasť okolitého systému.

Riešenie konfliktov je klasickou oblasťou sociálnopedagogickej práce, ktorá upriamuje pozornosť na riešenie konfliktov bez porazeného. Keďže sociálny pedagóg vo svojej každodennej praxi by mal vedieť efektívne pomáhať pri

riešení konfliktov, autorka príspevku považuje za potrebné venovať pozornosť tejto problematike. Prezentuje samotný pojem konflikt, jeho typológiu, význam konfliktov vo vývine osobnosti, metódy a techniky riešenia konfliktov a v závere rolu sociálneho pedagóga pri riešení konfliktov.

Podnetným a inovatívnym príspevkom sa nám javí štúdia o restoratívnych metódach, s možnosťami ich uplatnenia v sociálnopedagogickej práci. Prezentované metódy sú zamerané na riešenie konfliktov, na rekonštrukciu sociálnych situácií a vzťahov. Vychádzajú z faktu, že spoločenské napätie a problémy (nedostatok spolupráce, agresivita, konflikty atď.) sa dajú riešiť len obnovou potencionálnych vzťahov, na interdisciplinárnej úrovni (pedagogika, psychológia, sociálna práca, sociálna pedagogika, právo atď.) a v spolupráci odborných a civilných tímov podieľajúcich sa na obnove, fungovaní sociálnych skupín. Vznik restoratívneho pohľadu vyplýva z narastajúcej potreby, aby sa konfliktné situácie, ľudské utrpenia dali riešiť spôsobom, aby prinášali nielen satisfakciu, ale skutočné pochopenie a skutočnú zmenu do medziľudských vzťahov, a tým pádom do celej spoločnosti.

Posledný príspevok zborníka pojednáva o výzvach digitálneho sveta, ktoré obklopujú súčasného človeka. Autor prezentuje QR kód, ako nový prostriedok získavania digitálnych informácií, a samozrejme aj možnosti aplikácie v pedagogickej praxi.

Prehľadnosť publikácie zvyšuje jednotná štruktúra príspevkov, pri ktorých sú v úvode jednotlivých štúdií uvedené základné pojmy relevantné spracovanej parciálnej téme, v závere príspevkov otázky a zoznam použitých literárnych prameňov, ktoré autori odporúčajú čitateľom k ďalšiemu štúdiu parciálnych otázok sociálnej pedagogiky.

Autori publikácie si nenárokujú na absolútne či nemenné vymedzenie skúmanej problematiky, skôr prostredníctvom rozpracovaných tém vytvárajú priestor k spoločnej diskusii v odborných kruhoch. Z celej práce autorov cítiť zámer vytvoriť publikáciu, ktorá je určená nielen odbornej verejnosti, ale aj študentom pedagogického zamerania, a tiež záujemcom o problémy sociálnej pedagogiky. Je obohatením pedagogickej literatúry, prezentuje aktuálne otázky sociálnej pedagogiky, čím slúži ako pedagogický nástroj pre skvalitnenie práce sociálneho pedagóga. Publikácia umožňuje čitateľovi vytvoriť si kvalitný systém poznatkov z oblasti teoretických základov sociálnej pedagogiky a vďaka poznámkam v závere kapitol rozšíriť si poznatky o spracovanej problematike, či motivovať čitateľa k hlbšiemu štúdiu riešených otázok sociálnej pedagogiky. Význam publikácie spočíva i v možnosti porovnať slovenské publikácie sociálnej pedagogiky s uvedenou publikáciou.

Eleonóra Mendelová
Katedra pedagogiky PF UKF
Nitra